

Illustraties Sylvia Weve uit besproken boek.

In Nederland is de acceptatie van homoseksualiteit min of meer een feit. Het recht op gelijke behandeling is in de wetgeving verankerd. In principe betekent dit dat men in Nederland openlijk voor zijn homo of haar lesbisch zijn kan uitkomen. De heersende mening is dat de emancipatie van homo's en lesbo's, net als die van vrouwen, grotendeels voltooid is. De praktijk is soms anders. In orthodox-christelijke kring ligt homoseksualiteit nog steeds moeilijk. Datzelfde geldt voor mensen met een andere culturele achtergrond: het levert vaak een enorm conflict op voor henzelf, waar Nederlandse oplossingen geen antwoord op geven.

Mijn geloof en mijn geluk

Jannie Groenewold

Islamitische jongeren over hun homoseksuele gevoelens

Met de opvatting dat de emancipatie van homo's en lesbo's voltooid zou zijn, gaat men voorbij aan het feit dat er in onze multiculturele samenleving gemeenschappen zijn waarbinnen acceptatie van homoseksualiteit nog ver te zoeken is. Hoewel dit voor heel veel culturele gemeenschappen geldt (zie kader) is het vooral de combinatie homoseksualiteit en islam, waar de laatste tijd veel over geschreven wordt. Uitspraken van een imam die homoseksualiteit als een perverse ziekte beschouwt en onderzoek dat uitwees dat allochtone jongeren homoseksualiteit niet accepteren, hebben behoorlijk wat stof doen opwaaien in de media. Wat steeds ontbrak is de stem van vrouwen en mannen die zelf lesbisch, homo- of biseksueel zijn én moslim. Ze bestaan, maar vormen een onzichtbare groep binnen de samenleving en zelfs binnen de Nederlandse holiëbeweging.

In die zin is de publicatie *Mijn geloof en mijn geluk*, die twee jaar geleden verscheen, baanbrekend: 24 islamitische meiden en jongens komen aan het woord over hun homoseksuele gevoelens, over hun keuzes en dilemma's. Het gaat om jongeren uit Nederland en Vlaanderen met onder andere een Tunesische, Marokkaanse, Surinaamse,

of Turkse achtergrond. Zij hopen hiermee een bijdrage te leveren aan een debat over homoseksualiteit binnen islamitische kring. Maar hun verhalen kunnen ook fungeren als eye-opener voor mensen die met de Nederlandse cultuur zijn opgegroeid, om meer inzicht te krijgen in de specifieke problemen van deze jongeren.

Dubbele last

De islamitische gemeenschappen vormen vaak een hechte groep, waarin sprake is van een 'wijk-cultuur'. Sociale

controle speelt een belangrijke rol, waarbij geloof en traditie leidende principes zijn. Wie afwijkt van de norm is mikpunt van roddel en de angst daarvoor is een belangrijke reden om homo/lesbische gevoelens voor het thuisfront te verzwijgen; meer nog dan het geloof. De eer van de familie staat hoog in het vaandel, en voor veel van de geïnterviewden geldt ook dat ze hun ouders niet ongelukkig willen maken. Zo zegt Warda in haar verhaal: "Een homoseksuele dochter zou mijn ouders zoveel verdriet doen, ik wil die pijn vermijden. Ik wil dat mijn ouders gelukkig zijn, ook al gaat dat ten koste van mijn eigen geluk".

Alle geïnterviewden hebben een tweeledig probleem: ten eerste moeten ze in het reine komen met hun eigen geaardheid en zoeken hoe ze die in overeenstemming kunnen brengen met het geloof. Sommigen lukt dit niet en dit betekent vaak dat ze hun gevoelens ontkennen en onderdrukken. Terwijl anderen daar wel in slagen, omdat het voor hen uiteindelijk een persoonlijke kwestie is tussen henzelf en Allah. Ten tweede is het de vraag in hoeverre hun familie en culturele gemeenschap hun homoseksuele geaardheid accepteert. Dat de culturele traditie vaak veel belangrijker is dan het geloof blijkt uit de verhalen van Karima en Nazha.

Homoseksualiteit in niet-westerse culturen

Wie wil weten hoe het is voor Antilliaanse, Surinaamse, Zuid-Amerikaanse of Oost-Europese mannen en vrouwen met homoseksuele gevoelens, is aangewezen op sporadische interviews in de homo/lesbische tijdschriften.

Het emancipatiebureau Amsterdam heeft in 1998 getracht om de behoeften van lesbische zwarte, migranten- en vluchtelingen vrouwen boven tafel te krijgen en stuitte op de grote onzichtbaarheid van deze groep.

Uit informatie van contactpersonen bij vrouwenverenigingen komt naar voren dat binnen de Marokkaanse en Chinese gemeenschap homoseksualiteit onbespreekbaar is. Ook binnen de Turkse gemeenschap is een 'coming-out' niet aan de orde; een dubbelleven is gebruikelijker. In de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap wordt het begrip homoseksualiteit nauwelijks gebruikt. Als een Surinaamse vrouw met een andere vrouw samenwoont wordt dit stilzwijgend geaccepteerd, zonder er verder over te praten. Een Antilliaanse vrouw vertelt dat zij op Curaçao met haar vriendin samenwoont onder het motto dat het gezelliger en betaalbaarder is. Van de Iraanse gemeenschap is bekend dat de lesbiennes geen contact hebben met heteroseksuele vrouwen, of dit verzwijgen, omdat ze bang zijn voor verstoting en dus niet 'betrap't willen worden. Onder Hindostanen wordt er volgens een geïnterviewde absoluut niet over gesproken. Zij denkt dat Hindostaanse lesbische vrouwen meer begrip ontmoeten bij autochtone lesbiennes. Een taboe op openlijke homoseksualiteit is dus volstrekt niet exclusief voor moslims.

Bron: Thjeng Hwa T'joa & Trudie Timmerman, *Lesbische zwarte, migranten- en vluchtelingen vrouwen zoeken hun eigen weg*. Amsterdam (Emancipatiebureau Amsterdam) 1998.

Traditie versus geloof

De Tunesische Karima heeft een zeer gesloten en strenge vader. Op haar 18e zet hij haar het huis uit, omdat ze tegen de verboden in, bij een vriendin is blijven logeren. Ze komt nog wel eens bij haar ouders thuis en haar moeder bezoekt haar af en toe. Als haar vader vermoedt dat ze een lesbische relatie heeft wordt hij razend. Ze is ziek, moet in therapie en als ze er niet mee kapt zal hij haar met zijn eigen handen vermoorden, zegt hij. Hij blijft haar telefonisch intimideren en bedreigen en uiteindelijk is ze ondergedoken. Ze durft geen contact meer te zoeken met haar moeder. Waarom haar vader zo anti homoseksualiteit is, begrijpt Karima niet: "Zijn afkeer kan niet gebaseerd zijn op religieuze gronden, want hij heeft nooit iets van de islam willen weten. De islam was bij ons thuis dan ook ver te zoeken, ik weet helemaal niets over de islam. Mijn broertje, zusje en ik mochten alle soorten vlees eten, we spreken geen Arabisch en hebben nog nooit een Koran in handen gehad. [...] Ik ben niet depressief meer, maar de hele situatie knaagt nog heftig aan mijn ziel. Soms voel ik me een wees, zo eenzaam, zo alleen. Ik heb een vader die me wil vermoorden en een moeder die me niet durft lief te hebben".

De ouders van Nazha hebben totaal anders gereageerd. Nazha is zonder

haar ouders, op latere leeftijd, vanuit Marokko naar Nederland gekomen. Haar ouders zijn vrome moslims en hebben hun kinderen een islamitische opvoeding gegeven. Toch hebben Nazha's ouders geen moeite met haar seksuele geaardheid. Ze heeft geen idee waar hun open houding vandaan komt, want ze hebben er nooit over gesproken; ze hebben haar liefde voor vrouwen stilzwijgend geaccepteerd. Toen Nazha drie jaar samenwoonde met haar vriendin nodigde haar moeder haar uit om naar Marokko te komen en die ontmoeting verliep als een sprookje: "Mijn ouders, mijn broers en de rest van de familie hebben mijn vriendin toen voor het eerst ontmoet en ze werd al snel in de familie opgenomen. [...] Mijn ouders stonden zelfs hun bed aan ons af en 's ochtends werden we getraakteerd op een uitgebreid ontbijt op bed".

Westers concept

In Nederland is coming-out een ongeschreven wet. Je kunt pas jezelf zijn, meent men, als je openlijk voor je gevoelens uitkomt. Homoseksueel zijn is een identiteit. Soms leidt dat tot een (tijdelijke) breuk met het thuisfront, maar daar staat vaak een sociaal netwerk van gelijkgezinden tegenover en een vriendenkring die er geen problemen mee heeft.

Coming-out is echter een westers concept, evenals de gedachte dat homoseksualiteit een identiteit is. Voor veel allochtone homo's en lesbo's is een openlijke coming-out tegelijkertijd een breuk met de familie en de culturele gemeenschap. Wie daarvoor kiest moet stevig in zijn of haar schoenen staan, want het is een eenzame positie. Velen geven daarom de voorkeur aan de cultuur van stilzwijgen. Zolang je het er niet openlijk over hebt, bestaat het niet en is er ook geen probleem. Een 'huisgenoot' met wie je 'de kosten deelt' is wel acceptabel, een openlijke relatie niet. Wie worstelt met de eigen identiteit kan inmiddels wel op internet terecht. Enkele geïnterviewden in het boek hebben eigen websites of chatkanalen opgezet, die homoseksuele moslimjongeren een veilige uitlaatklep bieden.

den om ervaringen te delen en elkaar te steunen.

Wat ook een rol speelt, is dat in veel culturen een homoseksuele geaardheid slechts een stukje is van iemands identiteit: het is veel minder een levensstijl, dan wel een klein aspect van iemands privé-leven. Een variant tussen de lakens waar verder niemand veel mee te maken heeft. Ook dat maakt het minder belangrijk om openlijk met de homoseksuele gevoelens naar buiten te komen.

Voor de Nederlandse homobeweging, is het belangrijk om rekening te houden met bovenstaande. Het Nederlandse concept is niet zaligmakend en maakt dat allochtone homo's en lesbo's zich vaak niet thuis voelen bij organisaties als het COC.

Verder kijken

Voor hulpverleners en beleidsmakers, of ze nu autochtoon of allochtoon zijn, is het zinvol zich te realiseren dat allochtone homo's bestaan en zich te verdiepen in deze problematiek. 'Nederlandse' hulpverleners komen er in dit geval niet uit met 'Nederlandse' oplossingen.

Allochtone hulpverleners zullen zich rekenschap moeten geven hoe ze bijvoorbeeld omgaan met hulpvragen van ouders, die niet weten hoe ze met de geaardheid van hun kind moeten omgaan.

Voor beleidsmakers is het van belang dat zij het onderwerp 'homoseksualiteit en islam' in een breed perspectief zien. De krantenkoppen hebben de nadruk gelegd op de intolerantie van islamitische jongens en geestelijken ten opzichte van homoseksualiteit.

Het is slechts één kant van de medaille,

die echter wel de meeste aandacht krijgt, omdat het problemen oplevert: in het onderwijs, soms op straat, of omdat homo's door groepjes allochtone jongeren worden gepest of zelfs geterroriseerd. Echter, problematiek die niet zo duidelijk aan de oppervlakte verschijnt en die geen maatschappelijke overlast veroorzaakt, moet ook gezien worden.

Imad el Kaka & Hatice Kurcun, *Mijn geloof en mijn geluk: Islamitische meiden en jongens over hun homoseksuele gevoelens.*

Amsterdam (Schorer) 2002. ■

Jannie Groenewold is werkzaam bij Vrouwendocumentatiecentrum De Feeks.

HOOFDDOEKJES

De nuance is zoek

Het was mijn intentie om in dit artikel mijn mening te uiten inzake het debat rond het dragen van een hoofddoek. Door de ontwikkelingen van de afgelopen weken; waarin Theo van Gogh is vermoord, racisten als represaille moskeeën hebben verbrand, is de moed me echter in de schoenen gezakt.

Het lijkt erop dat het 'vrije woord' samen met alle openlijk overtuigde moslims 'vogelvrij' is verklaard.

De vrijheid van meningsuiting lijkt eenrichtingsverkeer te worden; het heeft zich in de afgelopen periode ontwikkeld tot het recht op uitsluiting van moslims, hen te beledigen en te ridiculiseren om hun achterlijke geloofsovertuiging. Aan deze golf van negativisme wil ik niet meewerken.

Triest is ook de houding van de media en verscheidene politici, die nauwelijks aandacht willen schenken aan de angst en onmacht die de moslimgemeenschap -belijdend of niet- in Nederland door

deze gebeurtenissen voelt. De discussie wordt gedomineerd door radicale meningen van gefrustreerde politici die vinden dat alle 'onderdrukte' moslimvrouwen in opstand te moeten komen tegen dominante partners, of 'nep imams' die in naam van de islam alle moslims stigmatiseren tot haatzuchtige, gewelddadige volgelingen van de profeet Mohammed. De gematigde of niet-belijdende moslim, met een genuanceerdere mening wordt uitgesloten van het maatschappelijke debat.

Zo voel ik me nu ook, uitgesloten, niet interessant genoeg, niet radicaal genoeg. Een uniforme islam bestaat echter niet, zij heeft zoals alle andere wereldgodsdiensten naast radicale en dogmatische elementen, evenveel vredelievende en hedendaagse stromingen als bijvoorbeeld het christendom en jodendom.

Heel kort wil ik toch ingaan op het oorspronkelijke thema. Mijn mening inzake de hoofddoek is niet zwart of wit. Ik ben tegen het verplicht dragen van een hoofddoek. Dan doel ik niet op vrouwen in landen zoals Iran, waar de Sharia reg-

eert. Ook niet op de vrouwen die de hoofddoek misbruiken als politiek instrument. Ook niet op vrouwen die gelukkig vormen zij de meerderheid - een weloverwogen bewuste keuze hebben gemaakt om deze hoofddoek te dragen. Mijn hart gaat uit naar alle vrouwen die uit angst verstoet of uitgesloten te worden uit hun gemeenschap een hoofddoek dragen. Helaas bestaan die vrouwen ook in Nederland. Elke vrouw moet het recht hebben een vrije keuze te maken. De enige manier om deze vrije keuze te versterken is het debat van binnenuit de gemeenschap te voeren. Vrouwen verdienen erkenning voor hun dilemma's en keuzes.

De emancipatie van de moslimvrouw ligt niet in een verbod of gebod. Uiteindelijk is de wil van elke vrouw de meest doorslaggevende factor voor haar positie binnen de islam. Voorts ben ik van mening dat als eenmaal een vrouw uit eigen wil deze hoofddoek wenst te dragen, er geen wettelijk verbod hierop mag zijn. Zowel de verplichting als het verbod op het dragen van een hoofddoek is in mijn opinie een minachting van de positie en ontwikkeling van de moslimvrouw in onze samenleving!

Ilkay Nefin Güçlü.